

Toetsingsadvies over het milieu-effectrapport
Verbetering Grebbedijk Wageningen – Rhenen

19 februari 1996

667-97

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Advies

Toetsingsadvies over het milieu-effectrapport Verbetering Grebbedijk
Wageningen – Rhenen / [Commissie voor de milieu-effectrapportage].

- Utrecht ; Commissie voor de milieu-effectrapportage

ISBN 90-5237-962-9

Trefw.: milieu-effectrapportage; Gelderse Vallei / dijkverzwaringen;
Gelderse Vallei.

commissie voor de milieueffectrapportage

Gedeputeerde Staten van de
provincie Gelderland
Postbus 9090
6800 GX ARNHEM

uw kenmerk
MW94.78523-6081007

uw brief
d.d. 24 november 1995

ons kenmerk
U078-96/Sc/yh/667-98

onderwerp
Toetsingsadvies over het milieueffect-
rapport Verbetering Grebbedijk
Wageningen - Rhenen

doorkiesnr.
(030) 234 76 66

Utrecht,
19 februari 1996

Met bovengenoemde brief stelde u, als coördinerend bevoegd gezag, de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een toetsingsadvies uit te brengen over het milieueffectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over de Verbetering van de Grebbedijk bij Wageningen - Rhenen.

Overeenkomstig artikel 7.26 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de besluitvorming. Zij zal gaarne vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen.

ing. E.M. Mastenbroek
voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Verbetering Grebbedijk Wageningen - Rhenen

In afschrift aan: Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht

Secretariaat: Arthur van Schendelstraat 800
Utrecht, tel.: (030) 234 76 66
Telefax: (030) 233 12 95

Correspondentie-adres:
Postbus 2345
3500 GH UTRECHT

3

Toetsingsadvies over het milieu-effectrapport
Verbetering Grebbedijk Wageningen – Rhenen

Advies op grond van artikel 7.26 van de Wet milieubeheer over het milieu-effectrapport over
Verbetering Grebbedijk Wageningen – Rhenen,

uitgebracht aan Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland (coördinerend bevoegd
gezag) door de Commissie voor de milieu-effectrapportage; namens deze,

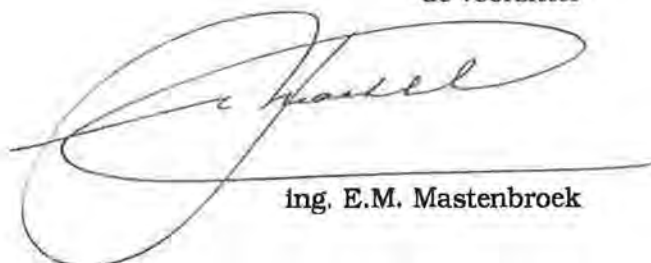
de werkgroep m.e.r. Verbetering Grebbedijk Wageningen – Rhenen

de secretaris

drs. J.J. Scholten

de voorzitter

ing. E.M. Mastenbroek

Utrecht, 19 februari 1996

4 5

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
1. Inleiding	1
2. Algemeen oordeel over het MER	2
3. Overige opmerkingen over het MER	6

BIJLAGEN

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 24 november 1995, waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
2. Kennisgeving in de Staatscourant nr. 242 d.d. 13 december 1995
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen

1.

INLEIDING

Het Waterschap Gelderse Vallei en Eem heeft het voornemen om voor de Grebbedijk tussen dijkpaal 0 en dijkpaal 53.7 een dijkverbeteringsplan te ontwikkelen, vast te laten stellen en uit te voeren. Ter onderbouwing van de besluitvorming ex artikel 33 van de Waterstaatswet 1900 over de goedkeuring van dijkverbeteringsplannen wordt milieu-effectrapportage (m.e.r.) uitgevoerd¹. Vanwege de ligging van de dijk in zowel de provincie Gelderland als in de provincie Utrecht zijn de Colleges van Gedeputeerde Staten van Gelderland en Utrecht het bevoegd gezag. De coördinatie ligt bij Gedeputeerde Staten van Gelderland.

Na bekendmaking van de start van de m.e.r. (op 1 februari 1995) werd duidelijk dat twee delen van de Grebbedijk (tussen dijken 1 en 5 en tussen dijken 38 en 49) versneld verbeterd zouden worden in het kader van de Deltawet Grote Rivieren die in werking is gesteld als gevolg van de hoge waterstanden in het rivierengebied eind januari, begin februari 1995. Dat betekende dat voor deze delen van de Grebbedijk versneld (zonder toepassing van m.e.r.) tot planvorming en uitvoering van de dijkverbetering is overgegaan. Het betreffende plan werd op 1 juli 1995 vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Gelderland en de uitvoering is inmiddels (bijna) gereed.

Voor de uitvoering van de m.e.r.-plicht voor de overige delen van de Grebbedijk besloot het bevoegd gezag, vanwege de samenhang met de Deltawet-gedeelten in de Projectnota/Milieu-effectrapport het gehele dijkvak op te nemen inclusief de Deltawet-gedeelten. Dit kwam tot uiting in het advies van de Commissie voor de m.e.r. voor richtlijnen voor het milieu-effectrapport (MER) van 28 maart 1995 en in de richtlijnen die het bevoegd gezag vaststelde in april 1995.

Per brief van 24 november 1995 verzochten Gedeputeerde Staten van Gelderland de Commissie voor de m.e.r. advies uit te brengen over de inhoud van het MER (bijlage 1). Het MER is bekend gemaakt op 13 december 1995 (bijlage 2).

De Commissie voor de m.e.r. dient een oordeel te geven over dit MER waarbij het toetsingskader krachtens de Wet milieubeheer (Wm) wordt gevormd door:

- de inhoudseisen ex artikel 7.10 van de Wm;
- de richtlijnen voor de inhoud van het MER;
- de eis dat het MER geen onjuistheden bevat ex artikel 7.23, tweede lid van de Wm.

Tijdens het begin van de toetsing kwam naar voren dat verscheidene onderdelen van het MER vragen oproepen. Daarom vond op verzoek van de Commissie voor de m.e.r. op 5 januari 1996 een gesprek plaats met het bevoegd gezag en de initiatiefnemer om een nadere toelichting op die onderdelen van het MER te krijgen. Dit gebeurde aan de hand van enkele voor dat gesprek geformuleerde vragen. Het gesprek leidde ertoe dat de initiatiefnemer de beantwoording van deze vragen op schrift zette en op 16 januari 1996 ter beschikking van de Commissie stelde. De Commissie voor de m.e.r. heeft deze beantwoording als aanvullende informatie betrokken bij de toetsing van het MER.

¹ Sedert de start van deze m.e.r. is de Wet op de waterkering in werking getreden. Het m.e.r.-plichtige besluit voor deze dijkverbetering is hiermee overgegaan op artikel 6a, eerste lid van deze wet.

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r. De samenstelling van deze werkgroep en de belangrijkste projectgegevens zijn gegeven in bijlage 3. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies "de Commissie" genoemd.

Bij de opstelling van het advies heeft de Commissie rekening gehouden met de via het bevoegd gezag ontvangen adviezen, commentaren en opmerkingen, althans voor zover zij betrekking hebben op het MER-gedeelte van de projectnota/MER. Bijlage 4 geeft een overzicht van de ontvangen reacties.

De indeling van dit advies is als volgt. In hoofdstuk twee wordt een algemeen oordeel gegeven gericht op de toereikendheid van de milieu-informatie voor de besluitvorming. Daarbij worden ook betrokken de vragen en de beantwoording daarvan zoals hiervoor aangestipt. In hoofdstuk drie geeft de Commissie een aantal opmerkingen die gericht zijn op enkele inhoudelijke aspecten die ook van belang kunnen zijn voor volgende MER'en over dijkverbeteringsprojecten.

2. ALGEMEEN OORDEEL OVER HET MER

De projectnota/MER presenteert een grote hoeveelheid milieu-informatie die conform de richtlijnen voor het MER het gehele dijkvak van de Grebbedijk omvat inclusief de dijkgedeelten die vallen onder de Deltawet Grote Rivieren. Deze integrale presentatie is positief beoordeeld omdat daarmee de samenhang van de verschillende dijkgedeelten is benadrukt.

Tijdens een eerste bestudering van de Projectnota/MER, het Bijlagerapport en het Concept-definitief Plan kwamen bij de Commissie kritische opmerkingen naar voren die een nadere toelichting behoeften. Op verzoek van de Commissie werd deze toelichting gegeven in de vorm van aanvullende informatie zoals beschreven in de inleiding van dit advies². De Commissie heeft waardering voor de snelle wijze waarop deze aanvullende informatie werd bijeengebracht. **De Commissie geeft de aanbeveling de aanvullende informatie bij het besluit openbaar te maken opdat ook anderen dan de Commissie hiervan kennis kunnen nemen.**

De toetsing leidt tot de conclusie dat het MER met de gepresenteerde aanvullende informatie voldoende basis biedt voor de besluitvorming. Twee punten van kritiek en aandacht blijven echter staan. Deze punten betreffen (a) de onderbouwing van de maatregelen aan de Grebbedijk en (b) het formuleren en presenteren van alternatieven. De Commissie acht het wenselijk dat door middel van dit advies kennis genomen kan worden van haar opinie over de beide punten van kritiek voor gebruik bij andere milieu-effectrapportages over dijkverbetering die nog zullen volgen.

2 Zo vond de Commissie bij voorbeeld dat in de Projectnota/MER weinig informatie werd gegeven over de invloed van de planvorming over de Deltawetgedeelten op de planvorming over de Grebbedijk in haar geheel. Uit de aanvullende informatie blijkt dat bij de planvorming over alle dijkgedeelten is uitgegaan van het Visiedocument dat als literatuurreferentie no. 22 is gegeven in de Projectnota/MER.

a) Onderbouwing van de maatregelen aan de Grebbedijk

In het MER wordt de situatie van de dijk als waterkering beschreven in termen van hoogte, macro-stabiliteit en micro-stabiliteit.

Hoogte en macro-stabiliteit

De hoogte van het gehele dijkvak is ruimschoots voldoende. Verderop in deze paragraaf is dit nader gespecificeerd. Daarnaast is er echter een probleem dat de macro-stabiliteit van het binnentalud betreft. Omdat dit probleem zich binnendijs bevindt, ligt het voor de hand om dit ook binnendijs op te lossen. Als oplossing kan gekozen worden tussen een taludverflauwing en een stabiliteitsberm.

Bij een taludverflauwing zijn er twee mogelijkheden: het talud kan (vooral onderaan) worden aangevuld (1) om tot de gewenste helling te komen of het talud kan (vooral bovenaan) afgegraven worden (2) om tot de gewenste helling te komen. De breedte van de kruin en de weg blijft in geval (1) gelijk, terwijl in geval (2) versmalling van de kruin en de weg optreedt.

De oplossing met afgraven van het talud kan niet bij iedere waterkering toegepast worden. Dit kan alleen als de dijk een grotere hoogte (en/of breedte) heeft dan voor de waterkering noodzakelijk is, zoals bij de Grebbedijk het geval is. Ook is van belang of versmalling van de weg acceptabel is.

Een aanvulling van het talud is vaak minder ingrijpend en minder kostbaar dan een afgraving (vanwege het achterwege blijven van reconstructie van de weg), maar veroorzaakt wel meer ruimtebeslag dan de huidige dijk.

Een stabiliteitsberm heeft een ruimtebeslag dat aanzienlijk groter is dan een taludverflauwing door aanvulling en heeft een hoogte van meer dan een meter.

Omdat de beheerder de wegsituatie niet wenst te wijzigen en vanwege het grotere ruimtebeslag van een stabiliteitsberm vindt de Commissie het een logische keuze om het probleem van de macro-stabiliteit op te lossen door middel van taludverflauwing door aanvulling.

Het voorgaande neemt niet weg dat de Commissie kritiek heeft op het onvoldoende helder in beeld brengen van de overhoogte van de dijk en daarmee de mogelijkheden voor andere belangen rondom de dijk dan wel mogelijkheden voor extra veiligheid.

- Reeds met de in de Projectnota/MER gehanteerde uitgangspunten heeft de Grebbedijk over ongeveer 90% van de lengte een overhoogte van 0,3 tot 0,4 m.
- In de Projectnota/MER wordt gerekend met een streng overslagcriterium van $0,1 \text{ l/s/m}^1$, terwijl 1 l/s/m^1 gebruikelijk is bij rivierdijken. Dit leidt in feite tot een overmaat in de hoogte van 0,25 m.
- Tenslotte wordt in de Projectnota/MER 0,3 m reserve genomen, vooruitlopend op de toekomstig verwachte MHW-verhoging.

Zelfs daar waar de Commissie het uitgangspunt van de 0,3 m reserve deelt, is er nog sprake van 0,5 tot 0,7 m overhoogte over circa 90% van de lengte van de dijk en 0,25 m over de overige lengte van de dijk (circa 10%)³].

De Commissie wil met nadruk stellen dat de overhoogte niet op zichzelf een slechte zaak is. Zeker niet in dit geval, omdat van alle rivierdijken de Grebbedijk per kilometer dijk lengte het meeste beschermde gebied heeft.

De Commissie beveelt aan de mogelijkheden die de overhoogte biedt ook voor andere belangen dan veiligheidsbelangen te benutten⁴]. Zo zou bij voorbeeld een meer op de natuur gericht beheer kunnen worden gevoerd dan wel minder beperkingen kunnen worden opgelegd in het beheer, omdat de natuurlijke kwaliteit van dijk taluds in hoge mate afhankelijk is van het beheer. Dit kan door op het buitentalud in plaats van de voorgestane begrazing door schapen een maai-beheer met twee maal maaien en afvoeren te realiseren in samenwerking met de betrokken natuurorganisaties. In plaats van een tweede maal maaien kan op sommige percelen in droge perioden eventueel extensieve nabeweiding plaatsvinden door rundvee of schapen. Ook binnendijks verdient het aanbeveling een dergelijke beheerswijze te overwegen. Eveneens zou in de context van de binnenstad van Wageningen gedacht kunnen worden aan de dijk als "openbare ruimte" met beplanting van dijk talud en kruin of een bijzondere inrichting van de taluds. Met betrekking tot aanliggende bewoning kan gedacht worden aan vrijheid voor tuinen, op de berm en mogelijk op het talud.

Micro-stabiliteit

De constatering in de Projectnota/MER, dat vanwege onvoldoende micro-stabiliteit aanpassingen nodig zijn, vraagt om een nadere beschouwing.

Het niet voldoen aan de criteria voor micro-stabiliteit is gebaseerd op een rekenwijze uit de 'Leidraad voor het ontwerpen van rivierdijken, deel 1 - bovenrivierengebied'. Deze methode berekent de zogenoemde 'Edelman- of Joustra-instabiliteit'. Dit betreft een bezwijkvorm die bij de watersnoodramp in 1953 is geconstateerd en die op kan treden bij binnentaluds steller dan 1 op 2,5, waarbij overlopen of veel golfoverslag optreedt. Daarbij ontstaan dan oppervlakkige afschuivingen van lagen van circa 0,3 tot 0,5 m dikte.

Deze omstandigheden zijn bij dit dijkvak niet aanwezig.

Tevens gaan de berekeningen uit van een oneindig lang talud, hetgeen ook niet de situatie bij de Grebbedijk representeert. Het gaat hier namelijk over mogelijk uittredend water onderaan het binnentalud, waarbij 'Edelman- of Joustra-instabiliteit' niet voorkomt vanwege de steun die het horizontale achterland aan het talud geeft. Een berekening met de 'Eindige Elementen Methode' (onder andere PLAXIS) kan dit aantonen.

3 De Commissie had zich in dit specifieke geval zelfs voor kunnen stellen dat de delen die bij de gehanteerde rekenwijze ongeveer 0,25 m overhoogte hebben (dp 0-1 en dp 50-53) verhoogd zouden worden, zodat de dijk met geringe kosten duidelijk en bewust over de gehele lengte een overhoogte (en daarbij behorende sterkte) van 0,5 à 0,7 m zou hebben ten opzichte van andere dijken langs de rivier.

In het advies voor richtlijnen van 28 maart 1995 (blz. 9, voetnoot 6) wees de Commissie reeds op deze mogelijkheid. Deze mogelijkheid is eveneens opgenomen in de richtlijnen voor het MER (op blz. 6 onderaan).

4 Hierbij dienen ook betrokken te worden de verzoeken gedaan in inspraakreacties nrs. 3 en 18 (bijlage 4).

De instabiliteit van een 'enkele korrel' onderaan het binnentalud kan in zand een grootschaliger bezwijkpatroon doen ontstaan. Er kan dan verweking en vervloeien van het zand ontstaan, omdat zand geen samenhang (cohesie) heeft. In kleigrond met cohesie, zoals bij de Grebbedijk in alle taludboringen wordt aangetoond, is dit soort micro-instabiliteit niet aan de orde.

Derhalve is het uitgangspunt dat in de Projectnota/MER aangehangen wordt om een micro-stabiliteitsberm te maken (Projectnota/MER, Hoofdrapport bladzijde 51, regel 15/16) niet gefundeerd op technische grondslagen. Voor inspectie bij hoogwater is deze berm niet van belang omdat bij de binnenteen van de dijk geen bezwijkmechanismen worden verwacht. Vanuit het waterkeringsbelang behoeven aan de zone waarin al dan niet een 'droge voetenberm' wordt aangelegd, geen beperkingen te worden opgelegd.

Als reden voor een berm achter de binnenteen resteert 'het oogpunt van beheer', zoals dat voor de 'droge voetenberm' wordt aangegeven (Projectnota/MER, Hoofdrapport bladzijde 14, kader). Indien het Waterschap kiest voor een natuurgericht beheer van maaien en afvoeren van het maaisel in eigen beheer, is de aanleg van een 'droge voetenberm' praktisch. Overigens zou in dit geval een strook van 3 à 4 m voldoende zijn.

Omdat de voorgestelde micro-stabiliteitsberm niet noodzakelijk is vanwege de versterking van het waterkeringsbelang, beveelt de Commissie aan de aanleg van een dergelijke berm alleen te bezien vanuit het belang van een natuurgericht beheer.

b) Formuleren en presenteren van alternatieven

Uit de Projectnota/MER en aanvullende informatie blijkt dat de initiatiefnemer in feite al in een vroeg stadium was overtuigd van de wenselijkheid van een binnendijkse verbetering met speciale oplossingen bij enkele knelpunten. De Commissie kan zich dat voorstellen omdat het probleem binnendijks ligt en bij buitendijkse verbetering alsnog het binnentalud vanwege de macrostabiliteit zou moeten worden verflauwd of aangebermd.

In de Projectnota/MER worden verschillende varianten gepresenteerd die gelijkwaardig zouden zijn aan de reeds beschreven keuze en via een gedegen afweging uiteindelijk leiden tot de voorkeur voor een binnendijkse taludverflauwing. De argumentatie voor en tegen de varianten is echter onduidelijk en soms intern tegenstrijdig. Goed lezen van de aanvullende informatie leidt tot de constatering dat even zo goed te verdedigen zou zijn, dat juist buitendijkse verbetering de voorkeur kan hebben. Als voorbeeld kan tabel 2.3 van het Hoofdrapport dienen voor wat betreft deelsectie I waarbij voor alle drie thema's de voorkeursoplossing binnendijks zou liggen. Uit de voorafgaande tekst op bladzijden 25 tot en met 28 van het Hoofdrapport blijkt dat deze voorkeursoplossing voor dit dijktalud niet zo direct voor de hand hoeft te liggen en dat ook een buitendijkse oplossing reële voordelen kan hebben. Het is opvallend dat enkele sterke technische argumenten om de keuze binnendijks te verbeteren niet worden uitgewerkt waardoor de keuze in feite berust op met name landschappelijke argumenten. Deze zijn echter vaag en ook tegenstrijdig aan elkaar⁵⁾.

5 Voorbeelden van vage en tegenstrijdige argumenten zijn te vinden op blz. 26 en 27 van het Hoofdrapport zoals het argument dat door binnendijkse verbetering de oorspronkelijkheid van de Grebbedijk optimaal gehandhaafd (wordt vervolgd...)

Het MER zou meer helder en ook korter zijn geweest als de door de initiatiefne-mer als enig reëel beschouwde oplossing ook als zodanig was gepresenteerd met de juiste argumenten waarom dat zo is. De Commissie is, zoals hiervoor al is aangegeven van mening dat er inderdaad voldoende juiste argumenten zijn om te verdedigen dat er maar één reële mogelijkheid bestaat⁶). Als al veel bekend is en de keuze voor één bepaalde oplossing goed onderbouwd kan worden met een heldere argumentatie, dan vereist de m.e.r.-systematiek niet dat alsnog veel varianten en alternatieven worden gepresenteerd om te kunnen voldoen aan de wettelijke bepaling dat in een MER alternatieven moeten worden onderzocht en vergeleken. In dit geval volstaat het om het meest milieuvriendelijke alternatief uit te werken met mitigerende maatregelen en mogelijk vormen van compensatie.

3. OVERIGE OPMERKINGEN OVER HET MER

In dit hoofdstuk zijn nog enkele andere opmerkingen opgenomen die van belang kunnen zijn bij de uitvoering van de dijkverbetering of die dienen ter verduidelijking van onderwerpen die in eerste instantie niet duidelijk waren in het MER. Sommige van deze opmerkingen zijn terug te voeren op het ontbreken in het MER van een duidelijke uitvoering van enkele onderdelen van de richtlijnen.

a. Dijkverbetering tussen dp 5 en de Witte Sluis

Het dijkgedeelte dat ligt in deelsectie I tussen dijkpaal 5 en de Witte Sluis waar de stadsgracht van Wageningen achter de dijk aanwezig is, heeft in de huidige situatie een voldoende (macro)stabiliteit (Technische Analyse huidig profiel Grebbedijk, mei 1994, 634/EA94/D026/16125, bladzijde 13, tabel 6). Het is onduidelijk om welke redenen hier werkzaamheden worden uitgevoerd. Hoewel deze vraag wel in het overleg op 5 januari 1996 is gesteld, wordt hierover in het op 16 januari 1996 ontvangen document geen aanvullende informatie gegeven. De Commissie beveelt aan dit alsnog te doen bij de vaststelling van het dijkverbeteringsplan.

5 (...vervolg)

6 blijft en het argument dat een buitendijkse verbetering leidt tot een verandering van de sculptuur van de dijk. Deze argumenten zijn:

- Het probleem bevindt zich binnendijs. Bij een buitendijkse verbetering moet het binnendijske probleem ook worden aangepakt.
- De natuurwaarden van het buitentalud zijn groter dan die van het binnentalud.

De argumentatie met betrekking tot piping wordt goed weergegeven onder aan blz. 14 van het Hoofdrapport.

b. De verkeersontwikkeling op de overgang tussen deelsecties I en II bij het dijkstoelhuis

In de richtlijnen voor het MER staat op bladzijde 7: *"bij de overgang van deelsectie 1 naar deelsectie 2 aandacht te besteden aan een andere verkeersontwikkeling bij de noordoosthoek van de Rijnhaven waar het dijkstoelhuis, de woning ernaast en de peilschaal staan. Er kan hier worden gezocht naar een mogelijkheid om deze hoek van de haven uit de industriële omgeving te isoleren en te laten behoren bij de bebouwing van de Havenstraat"*. In het MER wordt aan dit onderdeel van de richtlijnen nauwelijks gerefereerd. Slechts op bladzijde 102 van het Hoofdrapport staat: *"Aan de verkeerssituatie wordt voor het overige niets veranderd"*.

Uit de aanvullende informatie blijkt dat het punt van een mogelijke andere verkeersontwikkeling bij het dijkstoelhuis uitgebreid aan de orde is geweest in overleg met de gemeente Wageningen. De situatie voor een aanzienlijke verandering is nog niet rijp. Wel is een beperkte aanpassing gepland: de bocht in de toegangsweg naar het industrieterrein zal minder gemakkelijk te nemen zijn.

c. De functie van de Grebbedijk als ecologische verbindingszone tussen Utrechtse Heuvelrug en Veluwe

In de richtlijnen voor het MER staat op bladzijde 10 dat *"aandacht moet worden gegeven voor de dijk als ecologische verbindingszone tussen de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe voor kleinere zoogdieren"*. Het MER behandelt dit punt kort (Hoofdrapport, bladzijden 100-102).

Probleem is dat alleen het binnendijkse talud een doorgaande verbinding kan vormen vanwege de aanwezigheid van haven en industrie aan de buitenzijde van de dijk in deelsectie II. De aanvullende informatie maakt duidelijk dat door middel van natuurtechnisch beheer op dit stuk een verbetering zal optreden ten opzichte van de huidige situatie. Daarnaast is het zo dat voor de vegetatie en de (entomo)fauna op de dijk zelf het nuttig is dat een zoveel mogelijk aaneengesloten lint ontstaat dat niet te grote hiaten vertoont.

Voor het overige moet worden erkend dat de kennis over ecologische verbindingszones nog niet erg groot is (maximale lengte, vereiste breedte, type natuur per soort of groep). Monitoring van deze functie kan aansluiten bij het evaluatieprogramma, zoals aangegeven in § 8.3.2 van het Hoofdrapport en helpen deze leemte in kennis in te vullen en aan te geven welke invloed het natuurtechnisch beheer heeft.

d. Verplaatsing van de strang ter hoogte van deelsectie I naar zijn oude loop

Op bladzijden 65 en 92 van het Hoofdrapport staat dat met het verplaatsen van de strang (ter hoogte van deelsectie I) deze weer in zijn oude loop kan worden teruggelegd. Uit de Projectnota/MER kan niet worden opgemaakt of deze teruglegging naar de oude loop geomorfologisch gezien juist is. Met andere woorden: gaat het om een natuurlijk gevormde strang of een gegraven watergang?

Uit de aanvullende informatie blijkt de verplaatsing van de strang een lengte van circa 80 meter te beslaan. Het gaat om het ongedaan maken van een soort bypass in de strang die in het verleden was gemaakt om een rechthoekige landbouwkavel te creëren. Dit betekent dat met het terugleggen van de strang in zijn oude loop niet bedoeld is aan te geven dat het gaat om herstel van een oorspronkelijk natuurlijk gevormde strang.

e. Gebruik van zand en klei uit de te graven nevengeul voor de dijkverbetering

In het kader van de uitwerking van de ontwikkelingsvisie Noordoever Nederrijn wordt voorgesteld een meestromende nevengeul te graven in de Bovenste Polder onder Wageningen. In de Projectnota/MER wordt het graven van de nevengeul voor natuurontwikkeling in de uiterwaard gekoppeld aan de dijkverbetering omdat het vrijkomende zand en de klei uit de nevengeul gebruikt kan worden voor de dijkverbetering. Hiermee kan ook hinder door aanvoer van zand en klei van elders vermeden worden.

In dit opzicht is dit een milieuvriendelijke maatregel. Daarnaast moet er op gewezen worden dat het graven van een nevengeul weliswaar een natuurontwikkelingsproject betreft dat tot bedoeling heeft meer natuur te laten ontstaan maar dat dat toch een forse ingreep betekent in de LNC-waarden in het gebied (zie ook onder punt e hierna). De monitoring van de gevolgen voor de natuur die zal plaatsvinden in het kader van de aanleg van de nevengeul, zal de balans moeten opmaken tussen nieuwe natuurontwikkeling en verstoring van de bestaande natuur. Verschillende sprekers hebben zich uitgesproken over de aanleg van de nevengeul en de effecten op verstoring en natuurontwikkeling⁷].

In de Projectnota/MER is slechts de verwachting uitgesproken dat het vrijkomende zand en de klei voldoende is voor de dijkverbetering. De aanvullende informatie maakt duidelijk dat de aanleg van de nevengeul meer zand en klei zal opleveren dan benodigd is voor de verbetering van de Grebbedijk. Er zal dus ook geen sprake zijn van het afgraven van de grond ter plaatse van de voormalige Steenfabriek in deelsectie III ter hoogte van dijkpaal 36 ook al omdat deze buitendijkse hoogte dienst doet als vluchtplaats voor dieren bij hoogwater.

7 Zie inspraakreacties nrs. H3, H5 en H14 (bijlage 4).

f. Uitvoering van de dijkverbetering in relatie tot het broedseizoen

In het Concept-definitief Plan wordt vermeld dat uitvoering van de dijkverbetering zal starten in april. De Commissie vraagt zich af hoe dit voornemen spoort met de wens geuit in het Hoofdrapport op bladzijde 103 (en in de samenvatting op bladzijde 15) om de werkzaamheden zo mogelijk buiten het broedseizoen te verrichten om broedvogels zo min mogelijk te verstoren. In april is het broedseizoen volop aan de gang en volgens het MER (bijlagerapport bladzijde 34) zijn de Bovenste Polder onder Wageningen dicht tegen de dijk moerasgebiedjes aanwezig waarin een aantal zeldzame soorten water- en moerasvogels broedt. Op welke wijze kan de uitvoering plaatsvinden opdat de verstoring zo klein mogelijk is? Verder kan de vraag worden gesteld of de wens de werkzaamheden zo mogelijk buiten het broedseizoen te verrichten zich ook uitstrekt over de voorgenomen aanleg van de nevengeul in de Bovenste Polder onder Wageningen. De initiatiefnemer heeft immers het graven van de nevengeul gekoppeld aan de dijkverbetering.

g. Waardering van de faunagebieden in het studiegebied

De waardering van de faunagebieden in de Projectnota/MER is, zeker wat de vogels betreft, gebaseerd op te oude literatuur (De Soet, 1976). De patrijs bijvoorbeeld is doelsoort in het Natuurbeleidsplan en mag niet meer onder de algemene soorten geschaard worden. De waardering zou op het Handboek Natuurdoeltypen in Nederland (van het IKC-Natuurbeheer, Ministerie van LNV) en op de herziene Rode lijst (Vogelbescherming en SOVON) moeten worden gebaseerd.

h. De woning aan Nude 9

In de Projectnota/MER staat geen informatie over de woning aan de Nude 9. Dit is het enige huis waarvoor een sloopvergunning is aangevraagd. Het is een arbeiderswoning, waarschijnlijk eind 19^e eeuw, zwaar verbouwd en bovendien in slechte staat. Een vermelding in de Projectnota/MER zou op zijn plaats zijn geweest. Verbouwingen zijn gewoon aan dit type huizen, die niet meer voldoen aan de huidige wooneisen. Een lage waardering wegens verbouwingen werkt daarom altijd in het nadeel van deze huizen. Arbeiderswoningen uit de 19^e eeuw zijn mede daarom een zeldzaamheid aan het worden⁸].

8 Zie ook Inspraakreactie nr. 22 (bijlage 4).

BIJLAGEN

bij het toetsingsadvies over het
milieu-effectrapport
Verbetering Grebbedijk Wageningen – Rhenen

(bijlagen 1 t/m 4)

aan

2019

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 24 november 1995 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

Gedeputeerde Staten

provincie
GELDERLAND

Bezoekadres
Markt 11
Amhem

Postadres
Postbus 9090
6800 GX Amhem

Telefoon (026) 359 81 11

Tekst 45 81 11

Telefax (026) 359 94 80

— Commissie voor de milieu-effectrapportage
Postbus 2345
3500 GH UTRECHT

Commissie voor de milieu-effectrapportage	
ingekomen :	29 NOV. 1995
nummer :	1646-95
dossier :	667-55/56/57
kopie naar :	Sc-pas-bp61

datum

nummer

— 24 november 1995

— MW94.78523-6081007

onderwerp

— Projectnota/MER, verbetering Grebbedijk

Hierbij zenden wij u de Projectnota/MER voor de verbetering van de Grebbedijk. Gedeputeerde Staten van Utrecht en Gelderland hebben, bij gezamenlijk besluit van 24 november 1995, nr. 95441246 (Utrecht) en nr. MW94.78523-6081007 (Gelderland), uitgesproken dat de Projectnota/MER voldoet aan de opgestelde richtlijnen en de wettelijke eisen. Een afschrift van het besluit hebben wij toegevoegd.

De vereiste kennisgevingen van de Projectnota/MER, het besluit tot vaststelling van het ontwerp-dijkverbeteringsplan en van de aanvragen voor besluiten die nodig zijn voor de uitvoering van het dijkverbeteringsplan, bedoeld in artikel 15b, lid 1 van het ontwerp van de Wet op de waterkering (Wow), worden door de beide colleges van Gedeputeerde Staten in één kennisgeving samengevoegd, ingevolge artikel 15c, lid 1a van de Wow. De bekendmaking zal geschieden in de pers en in de Nederlandse Staatscourant. Het precieze tijdstip van de bekendmaking is nu nog niet bekend. Getracht wordt de terinzagetermijn nog in de maand december te laten beginnen. Wij zullen u de bekendmaking afzonderlijk doen toekomen.

De advisering door de Commissie voor de milieu-effectrapportage en door de wettelijke adviseurs bevindt zich op het kritieke pad van de planning. Wij verzoeken u daarom op voorhand te adviseren uiterlijk twee weken na de laatste dag van de insagetermijn. Het waterschap is dan in de gelegenheid voldoende rekening te houden met de adviezen bij de vaststelling van het dijkverbeteringsplan in de maand maart 1996.

De Projectnota/MER hebben wij in enkelvoud toegevoegd. De overig benodigde rapporten zijn u reeds rechtstreeks door het waterschap Gelderse Vallei en Eem toegezonden.

Gedeputeerde Staten van Gelderland

voorzitter

griffier

bijlagen:

- Projectnota/MER
- gemeenschappelijk besluit provincies Gelderland en Utrecht

coll. -/yv

code: HT/PR/M9525912/2

Inlichtingen bij dhr. Verhoef

doorloopt: 359 88 07

verzonden 28 NOV. 1995

Postbank 899762
ABN-AMRO Amhem 60 60 25 463
BNG - Groenwijde 28 50 10 824

21

BIJLAGE 2

Openbare kennisgeving van het milieu-effectrapport in Staatscourant nr. 242 d.d. 13 december 1995

BEKENDMAKING

Terinzagelegging en openbare zitting

Dijkverbeteringsproject Grebbedijk

De besluitvorming over de verbetering van de Grebbedijk gebeurt op basis van de Wet op de waterkering. Deze wet schrijft voor dat alle bij het dijkverbeteringsproces betrokken overheden hun besluitvorming ja-af en toe moeten overlopen. De bedoeling is om zo een vlotte voortgang van dit proces te bevorderen. Bij het verbeteringsproject Grebbedijk zijn meerdere overheden betrokken. Daarom is afgesproken dat alle reacties naar één adres zullen worden verzonden. Gedeputeerde Staten van Gelderland vervullen die coördinerende rol. Via deze bekendmaking willen wij u op de hoogte stellen van het voornemen tot dijkverbetering en de gelegenheid bieden hierop te reageren.

Voor de verbetering van de Grebbedijk (dp. 0-1, dp. 5-38 en dp. 48-53.7), gelegen in de gemeenten Wageningen en Rhenen, heeft het dagelijks bestuur van het waterschap Gelderse Vallei en Eem de projectnota/milieu-effectrapport (MER) en het ontwerp-dijkverbeteringsplan ingediend bij de colleges van Gedeputeerde Staten van Gelderland en Utrecht. Het betreft hier de resterende gedeelten van deze dijk, die nog niet zijn verbeterd onder de Delawet grote rivieren. Tevens heeft het waterschap aanvragen ingediend bij de gemeenten Rhenen en Wageningen, de dienstkring Rijn en Lek van Rijkswaterstaat en de provincie Gelderland. Hierover nemen de gemeenten, de dienstkring en de provincie afzonderlijk besluiten.

Het gaat om de volgende aanvragen met het oog op de uitvoering van de dijkverbetering:

- vrijstelling ex artikel 19 Wet Ruimtelijke Ordening van het bestemmingsplan Buitengebied (Rhenen); tevens het voornemen van de gemeente Rhenen om deze vrijstelling te verlenen;
- kapvergunning voor diverse bomen verspreid langs de dijk (gem. Wageningen);
- aanlegvergunning voor het graven van een nevengeul (gemeente Wageningen);
- sloooververgunning voor pand Nude 9 (gem. Wageningen);
- bouwvergunning voor kwallerschermen bij de Witte Sluis (gem. Wageningen);
- bouwvergunning voor damwand bij dijksloefhuis (gem. Wageningen);
- bouwvergunning voor damwand bij Rijschans (gem. Wageningen);
- bouwvergunning voor damwand bij dijkmagazijn (gem. Rhenen);
- bouwvergunning voor kistdam bij fortificaties (gem. Rhenen);
- ontgrondingsvergunning voor het graven van een nevengeul (provincie Gelderland);
- vergunning ingevolge de Rivierenwet voor het graven van een nevengeul (Rijkswaterstaat).

Terinzagelegging

Bovenvermelde projectnota/MER, de eerder uitgebrachte startnotitie m.e.r., het ontwerp-dijkverbeteringsplan en genoemde aanvragen liggen van 14 december 1995 tot en met 19 januari 1996 (behalve van 25 december t/m 2 januari) ter inzage in:

- het kantoor van het waterschap Gelderse Vallei en Eem, Drs. W. van Royenstraat 7, Hoevelaken, op werkdagen van 9.00 tot 12.30 uur en van 13.30 tot 16.30 uur;
- het gemeentehuis van Wageningen, Markt 22 te Wageningen, op werkdagen van 8.30 tot 12.00 uur en van 13.00 tot 17.00 uur;
- het gemeentehuis van Rhenen, Herenstraat 47, Rhenen, op werkdagen van 8.30 tot 12.30 uur.

Arnhem, 7 december 1995 - nr. MW95.68476

Gedeputeerde Staten van Gelderland
dr. J.C. Terlouw - voorzitter
drs. C.P.A.G. Crasborn - griffier

provincie

GELDERLAND

- het kantoor van de Provincie Utrecht, Gebouw Rijnswaard, kamer B 343, Galileilaan 15 te Utrecht, op werkdagen van 8.30 tot 16.30 uur;
- de bibliotheek van het Huis der Provincie, Markt 11, te Arnhem, op werkdagen van 8.30 tot 16.30 uur.

Het milieu-effectrapport is bij het waterschap verkrijgbaar voor f. 190,-. U kunt hiervoor contact opnemen met de heer P.G. Neijerhuis van het waterschap Gelderse Vallei en Eem, telefoon (033) 258 00 00. Indien u niet in staat bent tijdens kantooruren de ter inzage gelegde stukken in te zien, kunt u contact opnemen met het Projectbureau dijkverbetering van de provincie Gelderland via onderstaand telefoonnummer.

Inbezitneming onroerende zaken

De eigenaren en rechthebbenden die op grond van het hierboven genoemde plan te maken kunnen krijgen met ontginning, worden hiervan zo spoedig mogelijk afzonderlijk op de hoogte gebracht.

Schriftelijke zienswijzen

Bij dit project zijn meerdere overheden betrokken. Daarom is afgesproken dat alle reacties naar één adres worden verzonden. U kunt tot en met 19 januari 1996 bij Gedeputeerde Staten van Gelderland schriftelijk reageren op een of meer van de hiervoor genoemde onderdelen.

Gedeputeerde Staten van Gelderland

Postbus 9090, 6800 GX Arnhem

Graag onder vermelding van nummer MW95.68476. Wilt u bovendien bovenaan de brief aangeven op welk onderdeel u reageert. Overigens kan iedereen die zienswijzen inbrengt verzoeken om zijn/haar persoonlijke gegevens niet bekend te maken.

Mondelinge zienswijze/openbare zitting

Behalve schriftelijk kunt u ook mondeling reageren. Hiervoor wordt op 9 januari 1996 een openbare zitting georganiseerd in schouwburg De Junushoff in Wageningen, Plantsoen 3. Vertegenwoordigers van de provincies Gelderland en Utrecht, het waterschap Gelderse Vallei en Eem, de gemeenten Rhenen en Wageningen en Rijkswaterstaat zijn aanwezig om uw vragen te beantwoorden. De zitting begint om 19.30 uur.

U wordt verzocht zoveel mogelijk gebruik te maken van deze zitting, wanneer u uw zienswijze uitsluitend mondeling wilt indienen. Indien dit echter niet mogelijk is, dan kunt u tot en met 19 januari 1996 uw mondelinge zienswijze afzonderlijk kenbaar maken. Wilt u daarvoor tijdig contact opnemen met het Projectbureau dijkverbetering (zie onderstaand telefoonnummer).

Nadere informatie

Voor nadere informatie over bovenvermeld dijkverbeteringsproject kunt u zich wenden tot de provincie Gelderland, Projectbureau dijkverbetering, de heer F.C. Verhoef, telefoon (026) 359 88 07.

Utrecht, 11 december 1995 - nr. 95441309

Gedeputeerde Staten van Utrecht
jhr. drs. P.A.C. Beelaerts van Blokland - voorzitter
drs. H.J.M. de Braak - griffier

PROVINCIE :: UTRECHT

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: Dagelijks Bestuur van het Waterschap Gelderse Vallei en Eem

Bevoegd gezag: Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland (coördinerend bevoegd gezag) en Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht

Besluit: vaststelling van het dijkverbeteringsplan op basis van de Wet op de waterkering, ex artikel 6a, eerste lid (voorheen Waterstaatswet 1900, ex artikel 33).

Categorie Besluit m.e.r.: C12.1

Activiteit: de activiteit betreft het voornemen om voor de Grebbedijk tussen dijkpaal 0 en dijkpaal 53.7 een dijkverbeteringsplan te ontwikkelen, vast te laten stellen en uit te voeren. In het kader van de uitwerking van de ontwikkelingsvisie Noordoever Nederrijn wordt voorgesteld een meestromende nevengeul te graven in de Bovenste Polder onder Wageningen. In de Projectnota/MER wordt het graven van de nevengeul voor natuurontwikkeling in de uiterwaard gekoppeld aan de dijkverbetering omdat het vrijkomende zand en de klei uit de nevengeul gebruikt kan worden voor de dijkverbetering. Hiermee kan hinder door aanvoer van zand en klei van elders vermeden worden. Voor de aanleg van de nevengeul zijn aparte besluiten nodig: aanlegvergunning (gemeente Wageningen), ontgrondingsvergunning (provincie Gelderland) en vergunning ingevolge de Rivierenwet (Verkeer en Waterstaat, RWS).

Procedurele gegevens:

kennisgeving startnotitie: 1 februari 1995
richtlijnenadvies uitgebracht op: 28 maart 1995
richtlijnen vastgesteld op: 28 april 1995
kennisgeving MER: 13 december 1995
toetsingsadvies uitgebracht: 19 februari 1996

Bijzonderheden:

Twee dijkgedeelten van de Grebbedijk (tussen dijkpalen 1 en 5 en tussen dijkpalen 38 en 49) zijn versneld verbeterd in het kader van de Deltawet Grote Rivieren die in werking is gesteld als gevolg van de hoge waterstanden in het rivierengebied eind januari, begin februari 1995. Het betreffende plan voor die dijkgedeelten werd vastgesteld (zonder m.e.r.) door Gedeputeerde Staten van Gelderland op 1 juli 1995. De Projectnota/MER heeft echter betrekking op het gehele dijkvak van de Grebbedijk.

Uit de Projectnota/MER kan worden afgeleid dat de dijk over ongeveer 90% van de lengte een overhoogte heeft van gemiddeld 50-70 cm. De Projectnota/MER en het concept-verbeteringsplan gaan er vanuit dat deze overhoogte wordt aangewend voor extra veiligheid. Het toetsingsadvies beveelt aan bij het besluit na te gaan welke mogelijkheden de overhoogte biedt om ook andere belangen dan veiligheidsbelangen te benutten.

De Projectnota/MER stelt dat de aanleg van een micro-stabiliteitsberm achter de binnenteen van de dijk noodzakelijk is voor de versterking van het waterkeringsbelang. Het toetsingsadvies geeft aan dat de Grebbedijk geen micro-stabiliteitsprobleem heeft en dat de aanleg van een dergelijke berm alleen gezien zou moeten worden vanuit het praktische belang van een natuurgericht beheer door het Waterschap met maaien en afvoer van het maaisel.

Samenstelling van de werkgroep:

ir. N. van Dooren

ing. E.M. Mastenbroek (voorzitter)

ir. D.C. van Ooijen

drs. J. Renes

drs. G. Veenbaas

Secretaris van de werkgroep: drs. J.J. Scholten

2.6

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	960103	J. Renalda	Ede	960119
2.	960110	Van der Sluijs Tankopslag b.v.	Geertruidenberg	960119
3.	960110	Landbouwuniversiteit Wageningen	Wageningen	960119
4.	960119	Standaard inspraakreacties met 22 ondertekenaars	Renkum/ Wageningen	960124
5.	960118	Burgemeester en Wethouders van Wageningen	Wageningen	960125
6.	960116	Wageningsche Studenten Roeivereniging "ARGO"	Wageningen	960125
7.	960118	G.A. Valk	Wageningen	960125
8.	960115	Prof.dr.ir. F. Hellinga	Wageningen	960126
9.	960114	H.J.M. Groenhout	Wageningen	960126
10.	960116	ir. J.Ph.L. Petri	Wageningen	960126
11.	960115	E.B. Oosterkamp	Wageningen	960126
12.	960115	M.C.M. Dammingh/H. Koopmans	Wageningen	960126
13.	960114	Namens de stichting Musinga Rijn, de stichting 'de Bovenste Polder' en de kanovereniging 'de Bovenste Polder'	--	960126
14.	960116	Prof.dr. W.H. van Riemsdijk/drs. G.M. van Riemsdijk-Zandee	Wageningen	960126
15.	960116	A.H. Hoefsloot	Renkum	960126
16.	960117	H.G. Six Dijkstra	Wageningen	960126
17.	960117	J.M. van de Pol	Wageningen	960126
18.	960118	V. Chevallier	Rhenen	960126
19.	960118	J.C.M. Schoenmakers	Wageningen	960126
20.	960118	G.J. van de Pol	Wageningen	960126
21.	960118	Waterscouting Musinga-Rijn	Ede	960126

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
22.	960119	ir. F.G. van Ogtrop	Wageningen	960126
23.	960127	Wageningse Kano Vereniging	Wageningen	960208
24.	960117	K.J. Hoeksema	Wageningen	960208

**Lijst van insprekers tijdens de openbare hoorzitting
inzake Verbetering Grebbedijk Wageningen – Rhenen
op 9 januari 1996 te Wageningen**

nr.	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
H1.	K.J. Hoeksema	Wageningen	960125
H2.	Bloemberg	--	960125
H3.	Velema	Wageningen	960125
H4.	Blokhuis	Wageningen	960125
H5.	H.J.M. Groenhout	Wageningen	960125
H6.	Middelkoop	--	960125
H7.	J. Schoenmakers	Wageningen	960125
H8.	Goudriaan	--	960125
H9.	G.A. Valk	Wageningen	960125
H10.	A. Peeters/Van der Sluijs Tankopslag	Geertruidenberg	960125
H11.	Oosterkamp	Wageningen	960125
H12.	Meijer	Wageningen	960125
H13.	Van der Wilt	--	960125
H14.	Wincker	--	960125
H15.	Hulsbeek	--	960125

25 29